

Some reflections on representation and embodiment in cognitive psychology and cognitive science

Fatemeh Shafiei^{1*}, Habibollah Ghassemzadeh²

1- Ph.D. student of Cognitive Sciences of Language. Institute of cognitive science studies

(Corrsponding Author) sh.fatemeh1980@gmail.com

2- Ph.D. Developmental / Clinical Psychology Professor, Department of psychiatry, Tehran University of Medical Sciences

Abstract

The discussion about the formation of human`s conceptual and cognitive system has been ongoing throughout history and different theories have been presented in this regard. Among the theories that have been advanced during the last 3 decades, there are some well-known viewpoints that emphasize the role of human embedded information processing in the formation of conceptual and cognitive processes. It is believed that cognition is grounded and cognitive processing depends on the environment on the one hand and the bodily sensory-motor system on the other. Our aim in this article is to review some theories of knowledge acquisition in cognitive psychology and cognitive science as well as modality-specific and the so called amodal systems of knowledge representation in the mind.

Keywords: Representation, Embodiment, Modality-Specific Representative Systems, Amodal Representative Systems, Grounded Cognition

بحثی دربارهٔ بازنمایی و جسم آگینی در روان‌شناسی شناختی و شناخت پژوهی

فاطمه شفیعی^{1*}، حبیب‌الله قاسم‌زاده²

1- دانشجوی دکترای تخصصی علوم شناختی زبان پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران. (مؤلف مسئول)

sh.fatemeh1980@gmail.com شماره تلفن: 09126004756

2- دکترای تخصصی روان‌شناسی رشد / بالینی استاد گروه روان‌پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

چکیده

بحث دربارهٔ چگونگی شکل‌گیری نظام مفهومی و شناختی انسان، همواره در طول تاریخ در جریان بوده و در این باره نظریه‌های گوناگونی هم ارائه شده است. از جمله نظریه‌هایی که در سه دههٔ اخیر مطرح گشته‌اند، نظریه‌هایی هستند که بر دخیل بودن نظام حسی-حرکتی انسان در شکل‌گیری نظام مفهومی و شناختی تأکید دارند و بر این باورند که شناخت، پایه‌مند است، به این معنا که کالبد و جسم انسان و در واقع همان نظام حسی-حرکتی او در بازنمایی دانش (شناخته‌ها) در مغز نقش دارند و این گونه نیست که شناخت، غیر کالبدی باشد. در این مقاله، کوشیده‌ایم با بررسی نظریه‌های کسب دانش در علم شناخت پژوهی و اشاره به نظام‌های کالبدی و غیر کالبدی بازنمایی دانش و نیز چگونگی کارکرد آن‌ها در بازنمایی‌های مفهومی به نظریهٔ شناخت پایه‌مند پرداخته و خاستگاه و نیز جایگاه آن را در علم شناخت پژوهی امروز نشان دهیم تا بتوانیم درک بهتر و دقیق‌تری از این مفهوم در اختیار داشته باشیم.

کلید واژه‌ها: بازنمایی، جسم آگینی، نظام‌های بازنمایی کالبدی، نظام‌های بازنمایی غیر کالبدی، شناخت پایه‌مند

1. سرآغاز

نظام مفهومی انسان، دربرگیرنده دانش و معرفتی است که احتمالاً زیرساخت همه فعالیت‌های شناختی او از قبیل ادراک، حافظه، زبان و تفکر را تشکیل می‌دهد. تا حدود سه یا چهار دهه پیش، چگونگی شکل‌گیری نظام معرفت در انسان، بر مبنای فرآیند یا سازوکاری به نام بازنمایی¹، تبیین و تفسیر می‌شد و چندان توجهی به نقش فعال و چه بسا مستقیم سیستم‌های اختصاصی حسی-ادراکی در این شکل‌گیری به عمل نمی‌آمد. اما، در سال‌های اخیر، برخی پژوهش‌گران از جمله بارسالو² (1999، 2003، 2008) و لیکاف³ و جانسون⁴ (1980، 1999) مطرح کرده‌اند که شناخت اساساً جسم‌آگین⁵ (پیکرینه⁶) است: به این معنا که پردازش سطوح بالاتر مغزی، ریشه در تجربه‌های حسی و حرکتی انسان دارد. از این رو، این پژوهش‌گران، وجود چارچوب مبتنی بر تجربه حسی و حرکتی را برای درک ذهن لازم می‌دانند و از آن، به شناخت پایه‌مند⁷ یاد می‌کنند (بارسالو، 2008). بر اساس نظریه‌های جسم‌آگین، پردازش اطلاعات درباره هر چیزی، تحت تأثیر و گاهی حتی وابسته به منابع حسی-حرکتی موجود زنده قرار می‌گیرد، یعنی همان چیزی که نظام-های کالبدی⁸ بازنمایی دانش (شناخته‌ها) نامیده می‌شوند. در نوشتار پیش رو قصد آن داریم که نگاهی به این نظام‌های کالبدی و نیز غیر کالبدی⁹ بازنمایی دانش (شناخته‌ها) که وابسته به نمادهای صوری است، داشته باشیم، ویژگی‌های هر یک را بررسی نماییم و از این

رهگذر، به انواع بازنمایی‌هایی که این دو نظام با خود به همراه می‌آورند و به ارتباط آن‌ها با نظریه شناخت جسم‌آگین نیز اشاره کنیم.

2. نظریه‌های کسب دانش (شناخته‌ها) در علم شناخت‌پژوهی

نظام مفهومی، شامل دانش و معرفت افراد از جهان است. در تعریف عام، منظور از دانش (شناخته‌ها) یا معرفت، مجموعه اطلاعاتی است که بشر برای زندگی خود از آن‌ها بهره می‌برد. دانش (شناخته‌ها)، دربرگیرنده تمامی انواع، مراحل و جنبه‌های شناخت و آگاهی در عام‌ترین معنای خود است که از طریق تجربه یا آموزش، کشف یا آموخته می‌شود.

در بیش‌تر نظریه‌های مربوط به معرفت، واحد بنیادین، مفهوم منظور می‌شود که خود، موضوعی قابل بحث است. بحث درباره ساختار، نقش و شکل‌گیری مفهوم از زمان افلاطون تا به امروز ادامه داشته و دانشمندان علم شناخت‌پژوهی نیز امروزه آن را ادامه داده‌اند. افلاطونیان بر این باور بودند که مفاهیم، به طور مستقل و آزاد از ذهن‌ها وجود دارند، در حالی که پیروان فلسفه طبیعت‌نگر، اعتقاد داشتند که مفاهیم، در حقیقت، بیان روابط علت و معلولی میان جهان و ذهن هستند. از این دو دیدگاه، مسأله اصلی، چگونگی تبیین رابطه مفهوم (مقوله‌ای ذهنی) با پدیده‌های جهان عینی است.

بسیاری از شناخت‌پژوهان و روان‌شناسان، بر جنبه شناختی این ارتباط تمرکز کرده‌اند و ساختار، صورت و محتوای بازنمایی‌های مفهومی را مورد ارزیابی قرار داده‌اند. آن‌ها مفهوم را به داشتن اطلاعات درباره مقوله‌های خاصی، مانند پرندگان، خوردنی‌ها، نباتات، اثاث، جانوران و غیره تعریف نموده‌اند. برای مثال، دانش (شناخته‌ها) درباره مفهوم پرنده، بازنمون داشتن اطلاعات درباره ویژگی‌های بدنی، رفتاری و خاستگاه‌های عناصر مربوط به آن خواهد بود. از سوی

1- Representation

2- Barsalou

3- Lakoff

4- Johnson

5- Embodied

6- واژه پیکرینه، برگرفته از واژه "پیکرینگی" است که در کتاب زیباشناسی سخن پارسی (1)، بیان، صفحه 32 به کار رفته است و به نظر می‌رسد معادل مناسبی برای واژه embodiment باشد.

7- Grounded Cognition

8- Modality-specific

9- Amodal

بلندمدت نگه‌داری می‌شوند، سنگ زیربنای شناخت بشری محسوب می‌شوند و از آنجا که شکل‌دهندهٔ معنای اشیا و رویدادها و ایده‌های انتزاعی هستند، پایه‌ای برای بازشناسی پدیده‌ها، برنامه‌ریزی عمل، زبان و تفکر به شمار می‌آیند (کیفر^۵ و پلورمولر^۶، 2012).

علاوه بر این، مفاهیم در پردازش اطلاعات نیز نقش مهمی ایفا می‌نمایند، چراکه به پیوند درک، یعنی جمع‌آوری اطلاعات از محیط و عمل، یعنی نشر اطلاعات در محیط، کمک می‌کنند. مفاهیم، اجزای اصلی و ضروری معنای کلمه را نیز شکل داده و به این طریق، دانش معنایی را برای درک ارتباط کلامی آماده می‌سازند. منظور از دانش معنایی، بازنمایی‌های مفهومی‌ای است که به طور نظام‌مند به واژگان، اجزای معنادار آن‌ها، یا ساخت‌های متشکل از چند واژه، پیوند خورده است. این نکته در میان همگان به خوبی پذیرفته شده است که مفاهیم، بازیابی فشرده‌ای از تجربه‌های حسی و حرکتی ما از محیط هستند که مقوله‌بندی شده‌اند. در حقیقت، مفاهیم، به مقوله‌های مربوط به اشیا، رویدادها یا ایده‌ها اشاره دارند و به این ترتیب، بازنمایی‌های مفهومی نمونه‌ها و موقعیت‌های خاص را تعمیم می‌دهند و ما در این بازنمایی‌ها، با چیزهای مورد اشاره در گذشته مواجه می‌شویم. از این رو، مفاهیم در حافظه معنایی، از این نظر که خاص زمان یا مکان نیستند، انتزاعی به شمار می‌آیند (کیفر و پلورمولر، 2012).

1.2 بازنمایی‌های مفهومی

با وجود توافق همگانی بر محتوای مفاهیم، بحث ماهیت بازنمایی‌های مفهومی، همچنان، مطرح است (کیفر و پلورمولر، 2012). مسألهٔ بازنمایی، از جمله مسائل اصلی و مرکزی در مطالعهٔ حافظه و در کل، شناخت، به شمار می‌آید. پرسش‌های مربوط به این که دانش

دیگر، شناخت نیز به تعبیری، عبارت از فرآیند یا کنش ذهنی فراگیری دانش و فهم از طریق تجربه و حس‌های گوناگون، قلمداد شده است. دانش (شناخته‌ها)، در سراسر طیف شناختی، از نقشی مرکزی برخوردار است. در پردازش آنی^۱ (برخط) محیط، دانش (شناخته‌ها)، هدایت‌کنندهٔ ادراک، مقوله‌بندی و استنتاج است. هم‌چنین، دانش (شناخته‌ها)، در پردازش برون خط^۲ موقعیت‌هایی که در لحظه، حاضر نیستند، محتوای حافظه را بازسازی می‌کند و به‌عنوان زیربنای معنایی عبارت‌های زبانی عمل می‌کند و بازنمایی‌های دست‌کاری شده در اندیشه را آماده می‌سازد. از آنجا که دانش (شناخته‌ها)، نقش مهمی در نظام شناختی دارد، نظریه‌های بسیاری دربارهٔ آن و چگونگی بازنمایی آن، پیشنهاد شده‌اند. دانشی که در حافظهٔ بشری ذخیره می‌شود، پایگاه داده‌ای بسیار گسترده‌ای را شکل می‌دهد، اما ظرفیت آن برای گستردگی هنوز مشخص نشده است. با این حال، جالب‌ترین و مهم‌ترین پرسش‌ها در ارتباط با این پایگاه داده‌ای، به جای این که به وسعت اطلاعات آن پردازند، این نکته را مد نظر قرار داده‌اند که چه نوع اطلاعاتی در حافظه ذخیره می‌گردد و چگونه این اطلاعات، سازمان‌دهی شده و بازیافته می‌شوند. مدل‌های رایج معناشناختی حافظه، دانش (شناخته‌ها) را به دودستهٔ دانش مفهومی و دانش ارتباطی تقسیم می‌کنند. در مدل‌های دانش مفهومی، فرض بر این است که مفاهیم، واحدهای بنیادین شناخت را تشکیل می‌دهند و پدیده‌ها و رویدادها بر آن اساس بازنمایانده می‌شوند و موجب سازمان‌یابی مقوله‌ها می‌گردند (کوهن^۳ و کانوی^۴، 2008، ص 207). به سخن دیگر، مفاهیمی که در حافظه معنایی

1- On-line
2- Off-line
3- Cohen
4- Conway

5- Keifer
6- Pulvermuler

(1978) پنج ویژگی را مختص هر نظام بازنمایی می‌داند. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از این که جهان بازنماییده کدام است؟ جهان بازنماییده چیست؟ چه جنبه‌هایی از جهان بازنماییده در نقش مدل عمل می‌کند؟ چه جنبه‌هایی از جهان بازنماییده در نقش مدل عمل می‌نماید؟ و سرانجام، انطباق‌های میان دو جهان چگونه صورت می‌گیرد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 4)؟

هر جهانی، اعم از بازنماینده و بازنماییده، از مجموعه‌ای پدید می‌آید و روابط میان آن‌ها تشکیل شده است و به هنگام بازنمایی، ویژگی‌های جهان بازنماییده، به جهان بازنماینده، نگاشت می‌شود. اما باید توجه کرد که همه جنبه‌های جهان بازنماییده، در جهان بازنماینده منعکس نشده و تنها ممکن است برخی ویژگی‌های آن انعکاس یابد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 4). از سوی دیگر، هنگامی که به بررسی چگونگی بازنمایی دانش (شناخته‌ها) در انسان می‌پردازیم، باید به چهار نکته اساسی توجه نماییم:

الف. محیطی که در آن، اشیا و رویدادها وجود دارند.
ب. مغزی که بسته به حالت در جریان آن و اطلاعات حسّی‌ای که به آن داده می‌شود، حالت‌های خاصی را کسب می‌کند.

ج. تجربه پدیداری فرد که فرض می‌شود تابعی از حالت مغزی اوست.

د. داشتن مدل یا نظریه‌ای برای آن محیط که اشیا و رویدادها در آن وجود دارند، حالت‌های مغزی که در اثر ورودی‌های اطلاعات حسّی شکل گرفته‌اند و تجربه پدیداری فرد.

به علاوه، در مطالعه نظام‌های بازنمایی، مهم است که بدانیم چندین جفت جهان‌های بازنماینده و بازنماییده وجود دارند و بر این اساس، نظریه‌های بازنمایی، در واقع، بازنمایی‌های بازنمایی هستند؛ یعنی، بازنمایی‌های فعالیت مغزی که به نوبه خود، بازنمایاننده محیط

(شناخته‌ها) چه گونه ذخیره شده و به کار گرفته می‌شود، در تمامی جنبه‌های شناخت وارد شده است. به‌رغم مرکزی بودن این مفهوم، یا شاید هم به دلیل آن، مسائل مربوط به ماهیت بازنمایی، در زمره بحث-برانگیزترین و گاه مبهم‌ترین جنبه‌های شناخت قرار گرفته‌اند. برای بیشتر دانشمندان شناخت‌پژوه، حتی تصور روش شناخت‌پژوهی‌ای که در آن، نظامی از بازنمایی، نقشی اصلی ایفا نماید، به دور از انتظار است. اما در میان همین دانشمندان که نقش مهمی مفهوم بازنمایی را در نظام شناختی پذیرفته‌اند، بحث‌های عمیقی در باب چیستی دقیق ماهیت بازنمایی در گرفته است:

بازنمایی چیست؟ آیا بازنمایی، گزاره‌ای است¹ یا تمثیلی²؟ اصلاً آیا یک نوع بازنمایی وجود دارد یا چندین نوع؟ اطلاعات مربوط به حافظه، چه هستند؟ آیا دانشی که در حافظه نگه‌داری می‌شود، به گونه‌ای سازمان‌بندی می‌گردد که اطلاعات مرتبط، باهم، ذخیره می‌شوند؟ یا این که این ذخیره، به شکل بسته‌های خودآیند³ صورت می‌پذیرد (روملهارت⁴ و نورمن⁵، 1983، ص 1)؟

از یک منظر، شاید بتوان گفت بازنمایی چیزی است که به جای چیز دیگری قرار می‌گیرد، یعنی نوعی نگاشت⁶؛ به عبارت دیگر، بازنمایی، مدلی از چیزی است که بازنماییده می‌شود. در این میان، لازم است بین دو مفهوم جهان بازنماینده⁷ و جهان بازنماییده⁸ تفاوت تفاوت قائل شویم. جهان بازنماینده باید تا حدی، برخی جنبه‌های جهان بازنماییده را بازتاب دهد. پامر⁹

- 1- Propositional
- 2- Analogical
- 3- Automatic
- 4- Rumelhart
- 5- Norman
- 6- Mapping
- 7- Representing world
- 8- Represented world
- 9- Palmer

هستند. از این‌رو، می‌توان گفت درون مغز، حالت‌های مغزی وجود دارند که بازنمایندۀ محیط‌اند. محیط پیرامون، جهان بازنماییده و حالت‌های مغزی، جهان بازنمایندۀ هستند. نظریه‌های موجود دربارهٔ بازنمایی نیز، در حقیقت، بازنمایی‌های حالت‌های مغزی هستند و نه بازنمایی‌های جهان (روملهارت و نورمن، 1983، ص 6). برای مثال، زبان به عنوان نظامی متشکل و سازمان‌یافته از نشانه‌ها که جهان را بازمی‌نماید، میان جهان و کلمه‌ها به صورت واسطه‌گری نشانه‌ای¹ عمل می‌کند. از جمله افرادی که به نوعی به این نقش واسطه‌مندی بازنمایی اشاره کرده، ویگوتسکی² است که در مهم‌ترین اثر خود، *اندیشه و زبان*، با طرح دوبارهٔ مسألهٔ زبان و تفکر، از زبان به عنوان واسطه‌گری نشانه‌ای یاد می‌کند و خاطرنشان می‌سازد که کودک با یادگیری کلمات به بازنمایی واسطه‌مندی از جهان ناآل می‌گردد؛ یعنی جهان در ذهن او از طریق زبان رمزگردانی می‌شود. برای مثال، اگر در کودک خردسال، دیدن شیشهٔ شیر او را به یاد شیر می‌اندازد، در کودک بزرگ‌تر، شنیدن کلمهٔ شیر قادر است صورت ذهنی شیر را در او پدید آورد و واکنشی متناسب با آن، در وی برانگیزد. بدین اعتبار، کلمهٔ شیر (یا در قالب اصطلاحات پاولوفی³، نشانهٔ نشانه‌ها) به عنوان واسطه بین کودک و جهان خارج عمل می‌کند و شناخت او از جهان، شناختی واسطه‌مند به حساب می‌آید (قاسم‌زاده، 1375). از نظر ویگوتسکی، کارکردهای عالی ذهن انسان باید محصول فعالیت‌های واسطه‌ای در نظر گرفته شود. او بر این باور است که این واسطه‌گری به وسیلهٔ نشانه‌ها و نظام نشانه‌ای که مهم‌ترین آن‌ها گفتار محسوب می‌شود، انجام می‌گیرد. منظور از نشانه در نظریهٔ ویگوتسکی انواع خاصی از محرک‌ها هستند که

به صورت "ابزارهای روان‌شناختی" عمل کرده و محیط و نظام پردازش بشری را به یکدیگر ربط می‌دهند. بر این اساس، واسطه‌مندی نیز سازوکاری نشانه-شناختی به حساب آمده و از طریق آن، اطلاعات دریافتی از جهان بیرون و جهان درون پالایش می‌شود (قاسم‌زاده، 2004). علاوه بر ویگوتسکی، هب⁴ نیز که یکی از تأثیرگذارترین چهره‌ها در حوزهٔ مطالعات روان‌شناسی در قرن بیستم است، پردازش‌های واسطه-گری را که میان محرک و پاسخ رخ می‌دهد، مورد توجه قرار داده و به مجموعهٔ سلولی⁵ در این زمینه اشاره کرده است. بر اساس نظر هب، فرآیند واسطه-گری عبارت از فعالیت‌های مغزی است که می‌تواند اثر حسی را حتی پس از توقف آن نگه‌دارد و به این ترتیب، امکان این که اثر محرک بعداً نیز باز یافته شود، وجود دارد (قاسم‌زاده، پوزنر⁶ و روتبارت⁷، 2013). اگرچه، امروزه، هم‌سویی‌هایی بین فرمول‌بندی‌های ویگوتسکی و هب (1972، 1978) و مفهوم جسم-آگینی⁸ دیده می‌شود، از لحاظ تاریخی و تکوینی، مفهوم واسطه‌گری در نظریهٔ ویگوتسکی و هب را می‌توان با آنچه روملهارت و نورمن دربارهٔ بازنمایی‌های واسطه‌ای بیان کرده‌اند، هم‌راستا دانست.

و سرانجام، به هنگام مطالعهٔ نظام‌های بازنمایی، به این نکته نیز باید توجه کرد که تجربهٔ پدیداری ما، حالت‌های مغزی را بازتاب می‌دهد و بنابراین، می‌تواند جهان بازنمایندۀ حالت‌های مغزی در نظر گرفته شود. وقتی افراد دربارهٔ بازنمایی می‌اندیشند، اغلب، به ارتباط میان تجربه‌های پدیداری و محیط فکر می‌کنند، اما در حقیقت، این ارتباط، ارتباطی دست‌دوم است که حالت‌های مغزی به عنوان میانجی و واسطهٔ آن، قرار

4- Hebb
5- Cell assembly
6- Posner
7- Rothbart
8- Embodiment

1- Semiotic mediation
2- Vygotsky
3- Pavlov

مقوله‌های ذاتی قرار دارند، یا از طریق استدلال⁶ شکل می‌گیرند. اما تجربه‌گرایان بر این باورند از آنجا که هر دانش معناداری، درنهایت، از طریق تجربه حس-بنیاد فرد به دست می‌آید، مفاهیم مبتنی بر استدلال نمی‌توانند اطلاعات معتبری را برای جهان اجتماعی و فیزیکی فراهم کنند.

برای این که بحث را در متن عصب‌شناختی قرار دهیم، هر دو روش مشخص کردن پایه مغزی برای مفاهیم را بررسی می‌کنیم. در هر دو رویکرد خردگرا و تجربه-گرا، مقوله‌های مختلف دانش، مانند مقوله حیوانات و مقوله ابزار، از پایه و بنیاد با هم متفاوت‌اند. در نگاه خردگرایی، چنین تمایزی، ویژگی بنیادین پیشینی⁷ خواهد داشت که احتمالاً به همراه مناطق مغزی متفاوت مسئول برای پردازش‌های مختص به هریک است. اما از دیدگاه تجربه‌گرایی، تفاوت مقوله‌ها، از تجربه حس- حرکتی متفاوت ناشی می‌شود: حیوانات از اطلاعات مربوط به شکل و ویژگی‌های ظاهری‌شان شناخته می‌شوند، در حالی که ابزار از عمل و حرکت‌شان شناسایی می‌گردند (کیفر و پلورمولر، 2012).

2.2 ماهیت بازنمایی‌های مفهومی

در بحث ماهیت بازنمایی‌های مفهومی، می‌توان به دو نظام بازنمایی مهم که در علم شناخت‌پژوهی همواره مورد بحث بوده‌اند، نام برد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 10):

1. نظام‌های بازنمایی مبتنی بر پردازش گزاره‌ای در این نظام‌ها، فرض بر آن است که اطلاعات به صورت مجموعه‌ای از نمادها یا گزاره‌های ناپیوسته، بازنمایی می‌شوند به گونه‌ای که مفاهیم موجود در جهان، از طریق عبارت‌های صوری بازنمون می‌گردند. اغلب نظام‌های بازنمایی که تا کنون گسترش یافته و

دارد، اگرچه، به ندرت، به طور صریح، در نظریه‌های روان‌شناختی بازنمایی، بیان می‌گردد. مضمونی را در نظر بگیرید که در آن، تجربه پدیداری ما، جهان خارج را بازمی‌نمایاند. چیزهایی در جهان و چیزهایی در تجربه وجود دارند. چیزهای تجربه ما با چیزهای جهان یکسان نیستند، اما به نظر می‌رسد بخش اعظم ساختار جهان را منعکس می‌کنند. به این طریق، صحبت درباره بازنمایی تجربه ما از جهان، معنی دارد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 6).

نکته دیگری که در بحث بازنمایی‌ها مطرح بوده و بحث‌های زیاد و گاهی متناقض، درباره آن در گرفته، نقش بازنمایی حسی- حرکتی در ساخت مفاهیم است. این بحث، به حدود 2000 سال قبل و به زمان یونان باستان بازمی‌گردد. از زمان افلاطونیان، فلاسفه در این باره اندیشیده‌اند که آیا مفاهیم، ضرورتاً در حس‌های ما و کنش‌های ما در محیط ریشه دارند؟ افلاطون و بعضی از فلاسفه بعدی مانند دکارت¹، لایبنیتز² و کانت³، نسبت به این مسأله بسیار تردید داشته‌اند. بر اساس نگرش خردگرایانه آن‌ها، مفاهیم، عناصر ذهنی‌ای هستند که به طور بنیادین، از حس‌های جسمی جدا بوده و حتی پیش‌نیازی نیز برای آن‌ها به حساب می‌آیند. در مقابل، ارسطو و فلاسفه تجربه‌گرای متأخرتر، از جمله لاک⁴ و هیوم⁵، معتقدند که همه مفاهیم از تجربه‌های جسمی ناشی شده و در واقع، نسخه تلخیص‌شده همان حس‌ها و تجربه‌ها هستند.

از دیدگاه فیلسوفان خردگرا، مفاهیم نمی‌توانند حس‌ها را منعکس کنند چراکه ادراک، آن‌قدر بدون ساختار است که قادر به فراهم نمودن پایه‌ای معنادار برای مفاهیم نیست. این فیلسوفان می‌گویند مفاهیم یا بر پایه

1- Descartes
2- Leibnitz
3- Kant
4- Locke
5- Hume

6- Reasoning
7- A priori

مورد ارزیابی واقع شده‌اند، بازنمایی‌های گزاره‌ای بوده‌اند. این نظام‌های بازنمایی، همگی در این ویژگی که دانش، به صورت مجموعه‌ای از نمادها بازنمایی می‌شود، مشترک هستند.

2. نظام‌های بازنمایی تمثیلی (قیاسی) یا آنالوگ

در نظام‌های بازنمایی تمثیلی، انطباق یا نگاشت میان جهان بازنماییده و جهان بازنماینده، هرچه مستقیم‌تر انجام می‌گیرد و متغیرهای پیوسته‌ای برای بازنمایی مفاهیمی که در جهان واقعی نیز پیوسته هستند، به کار برده می‌شود. به عنوان مثال، می‌توان به نقشه‌هایی که بازنمایی‌های تمثیلی برخی ویژگی‌های جغرافیایی جهان خارج هستند، یا تصاویری که در آن‌ها فضای سه‌بعدی از طریق نشان‌گذاری‌هایی بر صفحهٔ دوبعدی بازنمایی می‌شود، اشاره کرد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 55). این دیدگاه، به دیدگاهی که روان‌شناسان گشتالت دربارهٔ بازنمایی‌های ذهنی دارند، نزدیک است. روان‌شناسان گشتالتی، بر این باورند که بین تجربه‌های آگاهانه از یک سو و تجربهٔ مغزی ایجادکنندهٔ آن، نوعی هماهنگی وجود دارد. بر اساس این دیدگاه که هم‌ریخت‌گرایی¹ بین عین و ذهن نامیده می‌شود، شکل ادراک‌شده، مشابه شکلی از آن مجموعه سُلول‌های مغزی است که وظیفهٔ حرکت آن را به عهده دارند. در این دیدگاه، چنین تصور می‌شود که بازنمایی‌های ذهنی عناصر و میدان‌هایی که بر آن‌ها عمل می‌کنند، (فرآیندهای قشر مغز مانند میدان، عمل می‌کنند)، کاملاً شبیه درک آگاهانهٔ محرک‌های ورودی هستند، مانند همان مثال نقشهٔ تمثیلی منطقهٔ جغرافیایی که منطقهٔ خاصی را بازنمایی می‌کند (فردنبرگ² و سیلورمن³، 1391، ص 122).

روملهارت، بحث بازنمایی‌های تمثیلی را با مواردی که از طریق تصور کردن رخ می‌دهند و با شرح آثاری از شپرد⁴ و کاسلین⁵ توضیح داده است. شپرد و متسler⁶ متسler⁶ (1971)، جفت‌هایی از اشیای سه‌بعدی را که بعضی از آن‌ها با یک‌دیگر متفاوت و برخی دیگر، با هم یکسان بودند، اما چرخانده‌شدهٔ هم بودند، به شرکت‌کنندگان نشان دادند. از آزمودنی‌ها خواستند این جفت تصاویر را ارزیابی کنند و بگویند آیا آن تصاویر مشابه هستند یا خیر. سپس، در حین پاسخ‌دادن، زمان پاسخ‌گویی، به صورت تابعی از زاویهٔ چرخش، در یک نمودار ترسیم شد. شپرد و متسler مشاهده کردند که هر قدر تفاوت زاویه‌ای، بین دو شکل بیش‌تر باشد، پاسخ‌دادن به آن، زمان بیش‌تری می‌برد. بر این اساس، آن‌ها نتیجه گرفتند که افراد از اشیای تصویری دیداری می‌سازند که بر پایهٔ یکی از دو تصویر موجود است و سپس، آن تصویر را در ذهن خود می‌چرخانند تا بر تصویر دیگر منطبق شود. به سخن دیگر، شپرد و متسler، فرآیند چرخاندنِ ذهنی شیء را مستلزم به کارگیری تمثیل (قیاس) ذهنی جهت فیزیکی دانستند (روملهارت و نورمن، 1983).

یکی دیگر از بهترین نظریه‌هایی که دربارهٔ بازنمایی تصویر ارائه گشته، نظریه‌ای است که کاسلین و شورتر⁷ شورتر⁷ (1978) بیان نمودند و کاسلین (1980) آن را را مورد بازنگری قرار داد (روملهارت و نورمن، 1983). این نظریه، از یک سو، نظریه‌ای کارکردی است، یعنی شرح می‌دهد مغز ما با تصاویر چه می‌کند؛ و از سوی دیگر، نظریه‌ای عمومی محسوب می‌شود که تلاش می‌کند برای عملیات مختلف دخیل در پردازش تصاویر، توجیهی به دست دهد؛ درست برعکس نظریهٔ

4- Shepard
5- Kosslyn
6- Metzler
7- Schwartz

1- Isomorphism
2- Fredenberg
3- Silverman

و دگرگونی^۱ تصویر می‌داند. تشکیل تصویر در حافظه بلندمدت اتفاق می‌افتد و شامل عملیاتی مجزاً است که هر کدام از آن‌ها با دستور جداگانه‌ای انجام می‌شود. کاسلین، خاطرنشان می‌سازد که تصاویر، به تدریج شکل می‌گیرند و از این‌رو، تصاویری که اجزای بیش‌تری دارند، زمان بیش‌تری برای شکل‌گیری‌شان نیاز است. جست‌وجوی تصاویر نیز هنگامی رخ می‌دهد که از ما دربارهٔ تصویری سؤال پرسیده می‌شود. جست‌وجو، شبیه نگاه کردن به تصویر با چشم ذهنی است. کاسلین، نشان داده است که ما می‌توانیم به عنوان بخشی از فرآیند جست‌وجو، بر تصویر متمرکز شویم یا آن را بزرگ‌نمایی کنیم؛ و در نهایت، دگرگونی تصویر به عملیاتی گفته می‌شود که بر تصویر صورت می‌گیرد و تغییری در آن ایجاد می‌کند. کاسلین دو شیوهٔ دگرگونی را شرح می‌دهد؛ دگرگونی‌های تغییری^۲ و دگرگونی‌های پلک‌زدن^۳. در دگرگونی‌های تغییری، تصویر به صورت فزاینده‌ای از نظر اندازه، جهت یا مکان تغییر می‌کند. در عوض، در دگرگونی‌کرده و به طور کامل از نو ساخته می‌شود (فردنبرگ و سیلورمن، 1391، ص 197-193).

پرواضح است که توانایی انسان در تصوّر کردن گسترهٔ وسیعی از فعالیت‌ها و اشیا، سازوکاری مؤثر در قدرت او برای استدلال کردن دربارهٔ جهان محسوب می‌شود. با این حال، این که بازنمایی "زمینه‌ای"^۴ وجود داشته باشد باشد که قالب بازنمایی مفیدی برای اغلب تصوّرات ذهنی قرار گیرد، خیلی روشن نیست. روملهارت بر این باور است که باید به جای "تصوّر ذهنی" از "مدل ذهنی" و به جای "انتقال ذهنی" از "مانندسازی"^۵

اختصاصی‌ای مانند چرخش ذهنی تصاویر که پیش از این ذکر شد و در آن، تنها بر عملیات خاصی تأکید شده بود. کاسلین، برای توصیف نظریهٔ خود، میان ساختارهای درگیر در تصویرسازی ذهنی و فرآیندهایی که بر این ساختارها عمل می‌کنند، تمایز قایل شد. او دو نوع ساختار تصویر را فرض کرد. یکی بازنمایی سطحی که شبه‌تصویری است و در یک واسطهٔ فضایی اتفاق می‌افتد و دیگری، بازنمایی عمیق که شامل اطلاعات مربوط به حافظهٔ بلندمدت بوده و برای تشکیل بازنمایی‌های سطحی مورد استفاده قرار می‌گیرد. بازنمایی سطحی، یک شیء یا یک صحنه را توصیف می‌کند و شالودهٔ تصویری ما را تشکیل می‌دهد. واسطهٔ فضایی نیز که این بازنمایی در آن صورت می‌گیرد، مخزنی تصویری است که مانند فضای مختصاتی ذهنی عمل می‌کند و اندازهٔ محدود و شکل ویژه‌ای دارد. بازنمایی‌ها در این مخزن برای مدت کوتاهی می‌مانند. این بازنمایی‌ها، بیش‌تر، شبیه تصویری هستند که بر روی صفحهٔ رایانه یا تلویزیون وجود دارد. اگر بازنمایی مخزن تصویری، دوباره تکرار نشود، به زودی محو خواهد شد. بازنمایی‌های عمیق، دوّمین نوع از ساختار تصویر را تشکیل می‌دهند که شامل دو نوع رمزگذاری دقیق و رمزگذاری گزاره‌ای (انتزاعی) هستند. رمزگذاری دقیق، فهرستی از جزئیات مختصات مربوط به شیء بازنمایی شده است، درحالی که رمزگذاری گزاره‌ای که انتزاعی است، بازنمایی‌های شبه‌زبانی بوده و جمله‌های خبری‌ای را شامل می‌شود که اطلاعاتی را دربارهٔ اجزای یک شیء، مکان‌یابی آن و اندازه‌اش فراهم می‌نماید. علاوه بر ساختارهای سطحی و عمیق تصویر، کاسلین، فرآیندهایی را نیز که بر این ساختارها عمل می‌کنند، مورد توجه قرار داده است. او این فرآیندها را شامل تشکیل تصویر، جست‌وجوی تصویر

1- Transformation
2- Shift transformation
3- Blink transformation
4- Matrix
5- Simulation

ذهنی" استفاده کرد. چراکه به نظر می‌رسد انسان در ساخت بازنمایی اشیا و رویدادها به صورت مانده‌سازی ذهنی، توانایی قابل توجهی دارد (روملهارت و نورمن، 1983). او در ادامه به تفاوت‌های دو نظام بازنمایی گزاره‌ای و تمثیلی اشاره کرده و می‌گوید که در تفاوت این دو نظام، سخن‌های بسیار رانده شده است. اما ما بر این باوریم که این تفاوت‌ها به میزان زیادی اغراق‌آمیز بوده و بیش از اندازه بر آن‌ها تأکید شده است. در مقایسهٔ دو نظام بازنمایی تمثیلی و گزاره‌ای می‌توان گفت که این دو، روش‌های متفاوتی برای بازنمایی هستند که هر یک، معایب و محاسن خود را دارند و برای شرایطی خاص مناسب‌اند. بر این اساس، به نظر می‌رسد بهتر آن باشد که بررسی هر یک از این دو بازنمایی، به گونه‌ای صورت پذیرد که گویی بر پیوستاری از نظام‌های بازنمایی قرار گرفته‌اند و مطابقت آن‌ها با کلاً این نظام مورد نظر است. وقتی گفته می‌شود که یک بازنمایی، تمثیلی است، به چه معناست؟ به یک معنی، این سؤال بی‌معنی است چراکه اصل موضوع هر نظام بازنمایی این است که جهان بازنمانده شبیه یا قابل قیاس با جهان بازنمانده است.

شاید بهترین روش برای بررسی این مسأله، در نظر گرفتن تمایزی باشد که پامر میان جنبه‌های ذاتی¹ و عَرَضی² بازنمایی‌ها قائل شده است. بر اساس این تمایز، هر زمان که ارتباط بازنمانده با ارتباط بازنمانده، هردو، از محدودیت‌های ذاتی یکسان برخوردار باشند، بازنمایی صرفاً درونی (ذاتی) است. به این معنی که، ساختار منطقی که در ارتباط بازنمانده موجود است، ذاتی خود ارتباط است و نه ساختاری که بخواهد از بیرون بر آن تحمیل شده باشد. از سوی دیگر، آن‌گاه که ساختار ذاتی ارتباط بازنمانده، کاملاً اختیاری باشد،

ولی ارتباط بازنمانده این گونه نباشد، بازنمایی اختیاری است و از این رو، هر ساختاری که ارتباط بازنمانده داشته باشد، بر بازنمانده تحمیل می‌گردد.

ویژگی بارز نظام‌های به اصطلاح تمثیلی این است که ارتباط‌های تعیین‌کنندهٔ آن، گرایش دارند تا در قالب بازنمایی، ذاتی شوند. اما در نظام‌های بازنمایی گزاره‌ای، مشخصه‌های ذاتی ارتباط‌های بازنمانده، مشخصه‌های چیزهای بازنمانده نبوده و بنابراین، بایستی به بازنمایی‌ها به صورت محدودیت‌های عَرَضی و افزوده، اضافه شود. با وجود این، باید توجه کرد این که آیا مجموعه‌ای از محدودیت‌ها ذاتی است یا عَرَضی، هیچ تفاوتی در عمل نظام بازنمایی ایجاد نمی‌کند. چیزی که دربارهٔ یک بازنمایی، حیاتی به نظر می‌رسد این است که آن، برخی جنبه‌های گزیده از جهان بازنمانده را به جهان بازنمانده نگاشت می‌کند. دو نکتهٔ کلیدی در فهم تفاوت‌های میان بازنمایی‌ها وجود دارد: اول این که انتخاب کدام ابعاد جهان بازنمانده قرار است درون جهان بازنمانده ثبت و ضبط گردد؟ و دیگر، تعیین این که چه گونه ابعاد انتخاب شده، بازنمانده خواهند شد؟ این دو جنبهٔ تصمیم‌گیری، یعنی کدام و چه گونه، بر خواص نظام بازنمایی حکومت دارند و برای هر بُعدی از جهان بازنمانده که انتخاب می‌شود، می‌تواند به شکلی کاملاً متفاوت، چگونگی بازنمانیدن آن وجود داشته باشد (روملهارت و نورمن، 1983، ص 72).

در بررسی و طبقه‌بندی بازنمایی‌های مفهومی، کیفی و پلورمولر (2011) نیز به چهار بُعد اشاره کرده‌اند و گفته‌اند که در نظر گرفتن این چهار بُعد می‌تواند به طبقه‌بندی نسبتاً کاملی از بازنمایی‌ها منجر شود. در ادامه، به این ابعاد و بازنمایی‌های حاصل از لحاظ کردن آن‌ها، اشاره کوتاهی خواهد شد البته در برخی موارد،

1- Intrinsic
2- Extrinsic

شبکه را فعال می‌سازد. ویژگی سوم، میان نظریه‌های بازنمایی مفهومی که شکل‌گیری مفهوم را ضرورتاً به تجربه وابسته می‌دانند و آن دسته از نظریه‌ها که بحث ذاتی بودن و پیشینی بودن را پیش می‌کشند، تمایز قائل می‌شود. این تمایز، همان است که پیش از این، در بحث روی کردهای خردگرایی و تجربه‌گرایی به آن اشاره شد؛ و در نهایت، ویژگی آخری که می‌تواند در طبقه‌بندی و بیان ماهیت بازنمایی‌های مفهومی اثرگذار باشد، ویژگی انعطاف‌پذیری یا پایداری نظام‌های مفهومی است. نظریه‌هایی که فرضشان بر بازنمایی‌های مفهومی پایدار است، مفاهیم را عناصر دانش ذهنی نامتغیر در نظر می‌گیرند. در حالی که در روی کردهای مبتنی بر بازنمایی‌های مفهومی انعطاف‌پذیر، به مفاهیم به گونه‌ای نگریسته می‌شود که گویی در محدودیت‌های متنی موجود، عناصری منعطف‌اند، چون مفاهیم در آن‌ها متشکل از ویژگی‌های پویای وابسته به متن تلقی می‌شوند.

چهار ویژگی‌ای که ذکر آن رفت، در طبقه‌بندی و ارزیابی روی کردهای نظریه‌های بازنمایی مفهومی می‌توانند مؤثر باشند. البته ذکر این نکته لازم به نظر می‌رسد که این ویژگی‌ها از یکدیگر مستقل نبوده تا حدی به هم وابسته هستند. برای مثال، نظریه‌ای که مبنایش را بازنمایی مفهومی انعطاف‌پذیر قرار می‌دهد، مسلماً بازنمایی توزیعی را نیز به دنبال خواهد داشت، چراکه بازنمایی‌های منطقه‌ای نمی‌توانند به طور کارآمدی، انعطاف‌پذیری را به خدمت گیرند.

3. کالبدی بودن: مقدمه‌ای بر شناخت جسم آگین

همان‌گونه که پیش ازین گفته شد، نظریه‌های بازنمایی دانش مفهومی، عموماً فرض را بر این گذاشته‌اند که شناخت، در سیستم تک‌پرده^۲ معنایی، جدا از حافظه رویدادی و نظام‌های کالبدی، برای ادراک، کنش و

اشتراک‌هایی با آنچه پیش از این، از رومل‌هارت نقل شده بود، دیده می‌شود.

اولین ویژگی متمایزکننده مهم نظریه‌های مختلف بازنمایی مفهومی از نظر کيفر و پلورمولر، پاسخی است که در برابر سؤال این که آیا آن‌ها بازنمایی‌های مفهومی را موجودیت‌هایی غیرکالبدی در نظر می‌گیرند یا کالبدی، ارائه می‌شود. در توضیح این ویژگی متمایزکننده می‌توان گفت نظریه‌های غیرکالبدی، فرض را بر این می‌گذارند که بازنمایی‌های مفهومی، اساساً از بازنمایی‌های نظام‌های حسی-حرکتی در مغز متمایزند. بر اساس این نظریه‌ها، اطلاعات حسی-حرکتی که از محیط به مغز می‌رسد، در قالب بازنمایی نمادین غیرکالبدی تغییر شکل می‌دهد و فاقد بازنمایی مستقیم روی داده‌ای حسی یا حرکتی است. از طرف دیگر، نظریه‌های کالبدی ادعا می‌نمایند که بازنمایی‌های مفهومی، چه از نظر کارکردی و چه به لحاظ کالبدشناسی عصبی (نورواناتومیکی)، در بازنمایی‌های حسی-حرکتی پایه داشته و از طریق آن‌ها شرح داده می‌شوند. این همان وجهی است که در بحث از بازنمایی‌های جسم آگین، بسیار برجسته است و در بخش بعدی نوشتار پیش‌رو، به آن پرداخته خواهد شد. ویژگی دیگری که در تمایز بازنمایی‌های مفهومی، مؤثر به نظر می‌رسد، ویژگی توزیع منطقه‌ای^۱ است که به ساختار درونی بازنمایی‌های مفهومی اشاره دارد و در برابر مشخصه توزیع‌پذیری مفهومی قرار می‌گیرد. در نظریه‌های مبتنی بر بازنمایی توزیعی در یک منطقه، گفته می‌شود که مفهوم، از طریق یک واحد بازنماینده مانند یک گره‌واره درون شبکه معنایی رمزگذاری می‌شود، چیزی شبیه نظریه سلول مادر بزرگ. اما در نظریه‌های توزیع‌پذیری، هر مفهوم با واحدهای بازنمایاننده چندگانه، رمزگذاری شده و معمولاً سراسر لایه یک

در مقابل، ریشهٔ عدم هم‌گرایی ادراک و شناخت را در فرض‌های گسترده‌ای جستجو می‌کند که اساساً غیرادراکی هستند. او آن‌ها را غیرکالبدی نام می‌دهد. در ادامه، به این دو نظریه و فرض‌های بنیادین‌شان بر اساس بارسالو (1999) و (2003) و نیز، آنچه بارسالو (2008)، در مقابل نظریه‌های معیار شناخت، شناخت پایه‌مند می‌نامد و خاستگاه و نظریه‌های مؤثر بر آن، نگاهی خواهیم داشت.

1.3 نظریه‌های غیرکالبدی بازنمایی دانش (شناخته‌ها)

نظریه‌های غیرکالبدی، در نیمهٔ دوم قرن بیستم و در ادامهٔ انقلاب شناختی به طور فزاینده‌ای گسترش یافتند. در واقع، این نظریه‌ها تا حدّ زیادی منعکس‌کنندهٔ پیشرفت‌های عمده در منطق، ریاضیات کاربردی و زبان‌های برنامه‌نویسی در ابتدای قرن بیستم بودند. اگرچه نظریه‌های غیرکالبدی در صورت و ظاهر، با هم تفاوت بسیاری دارند، همگی آن‌ها در اصلی بنیادین، به نام اصل انتقال¹، با یکدیگر مشترک‌اند. اصل انتقال، فرض را بر این می‌گذارد که ابتدا، تجربهٔ موقعیتی درک‌شده، بازنمایی‌هایی را در نظام‌های کالبدی تولید می‌کند. برای مثال، دیدن صحنهٔ اتاق پذیرایی، بازنمایی‌های دیداری را در نظام‌های فضایی و دیداری مغز برای چیزهای درک‌شده، تولید می‌نماید. نشستن بر صندلی و حس کردن آن، برنامه‌های حرکتی و بازنمایی‌های لامسه‌ای را در نظام‌های حسی-حرکتی، فعال می‌سازد. موسیقی پخش‌شده در یک استریو، بازنمایی‌های شنیداری را در نواحی مختلف شنیداری مغز، ایجاد می‌کند. پاسخ‌های هیجانی به موسیقی نیز بازنمایی‌هایی را در نظام‌های هیجانی-عاطفی مغز نظیر جایگاه‌های مرتبط با احساس لذت به کار می‌گیرد. به همین ترتیب، ممکن است حالت‌های درونی دیگری مانند گرسنگی و تشنگی نیز به هنگام تجربهٔ هر یک از

هیجان قرار دارد. در این نظریه‌ها، هم‌چنین، فرض می‌شود که شناخت از نمادهای غیرکالبدی و اختیاری تشکیل شده، به طوری که بازنمایی‌های مفهومی، غیرکالبدی و بر اساس اصول گوناگونی عمل می‌نمایند. اما نظریه‌هایی هم وجود دارند که بر این باورند بازنمایی‌های مفهومی، کالبدی هستند و در حس‌های مختلف مغزی پایه دارند. نکتهٔ جالب آن که این نظریه‌ها با گسترش و رشد فزاینده‌ای همراه بوده‌اند.

نظریه‌های معیار شناخت، فرض را بر این گذاشته‌اند که شناخت در نظام حافظهٔ معنایی، به طور جداگانه از نظام‌های کالبدی برای ادراک؛ از قبیل بینایی، شنوایی، کنش حرکتی، حس عمقی و درون‌نگری مانند حالت-های ذهنی و درونی، بازنمایی می‌شود. بر اساس این نظریه‌ها، بازنمایی‌ها از نظام‌های کالبدی، به نمادهای غیرکالبدی که دانش مربوط به تجربه را در حافظهٔ معنایی بازمی‌نمایند، منتقل می‌شوند و دانش و معرفتی را به وجود می‌آورند که طیفی از فرآیندهای شناختی را، از ادراک گرفته تا اندیشه، حمایت می‌کند.

در طی چندین دههٔ گذشته، حوزه‌های ادراک و شناخت، نسبتاً واگرا از هم عمل نموده‌اند، به گونه‌ای که حتی پژوهش‌گران این دو حوزه، چندان از کارهای یکدیگر آگاه نبودند. یکی از نتایج این واگرایی، آن است که این پژوهش‌گران بر این باور بودند که ادراک و شناخت، نظام‌های تک‌پرداز یا غیر وابسته را در مغز بازتاب می‌دهند، به نحوی که نظام‌های ادراکی، اطلاعات را از محیط اطراف برمی‌گزینند و سپس آن‌ها را به نظام‌های جداگانه‌ای که از کارکردهای شناختی گوناگونی، نظیر زبان، حافظه و اندیشه حمایت می‌نمایند، انتقال می‌دهند. بارسالو، در مقاله‌های متعدد خود، علیه این نگاه، استدلال می‌کند و شناخت را پدیده‌ای ذاتاً ادراکی در نظر می‌گیرد. او این نگاه را ناشی از نگرش کالبدی به ادراک و شناخت می‌داند و

1- Transduction

و سپس، این نمادها را با به کار بردن واژه‌های مرتبط با آن‌ها بیان می‌کند.

در نظریه‌های غیرکالبدیِ بازنماییِ دانش (شناخته‌ها)، بازنمایی‌های انتقال‌یافته، از نقشی مرکزی در همهٔ فعالیت‌های شناختی برخوردارند: به هنگام مقوله‌بندی، ذخیره کردن موقعیت‌ها در حافظه، به کارگیری زبان و به هنگام اندیشیدن، نمادهای غیرکالبدی، مقوله‌ها را باز می‌نمایند، به حافظهٔ موقعیت‌ها ساختار می‌بخشند، معانی جمله‌های زبان را بازنمون می‌کنند و در نهایت، برای رسیدن به نتایج مختلف در فرآیند تفکر، مورد استفاده قرار می‌گیرند.

دهه‌ها ما شاهد پذیرش گسترده‌ای مبنی بر این که بازنمایی‌های غیرکالبدی سنگ بنای شناخت هستند، در سراسر علم شناخت‌پژوهی بودیم. در حقیقت، اصل انتقال، در زیربنای تمامی نظریه‌های بازنماییِ دانش (شناخته‌ها) که از زمان انقلاب شناختی حاکم بوده‌اند، قرار دارد. این نظریه‌ها عبارت‌اند از: نظریهٔ شبکه‌های معنایی، نظریهٔ فهرست و ویژگی‌ها، نظریهٔ قالب‌ها، طرح-واره‌ها و منطق گزاره‌ای. در همهٔ این نظریه‌ها، فرض بر این است که نمادهای غیرکالبدی که از بازنمایی‌های کالبدی منتقل می‌شوند، ویژگی‌ها، ارتباط‌ها و مفاهیم سازندهٔ شناخت را نمایندگی می‌کنند (بارسالو، 1999 و 2003).

2. 3 نظریه‌های جسم‌آگین یا کالبدی بازنماییِ دانش (شناخته‌ها)

نظریه‌های مربوط به دانش و معرفت، پیش از انقلاب شناختی، با آنچه پس از انقلاب شناختی اتفاق افتاد، تفاوت بسیار داشتند. اکثر فلاسفه‌ای که دربارهٔ دانش و معرفت نظریه‌پردازی می‌کردند فرضشان این بود که تصاویر، نقشی مرکزی در بازنماییِ دانش (شناخته‌ها) دارند. تصاویر در بازنماییِ دانش (شناخته‌ها)، از چنان جایگاهی برخوردار بود که صرفاً برای تجربه‌گرایانی

موارد فوق، مانند نشستن بر صندلی یا دیدن صحنهٔ اتاق پذیرایی در نظام‌های پردازش انگیزهٔ مغز پدید آید. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، برخی از این حالت‌ها جهان خارج را باز می‌نمایند؛ در حالی که بعضی دیگر، بازنمایانندهٔ حالت‌های درونی کنش‌گر هستند. پس از این مرحله، بر اساس اصل انتقال، نمادهای غیرکالبدی این تجربه، برای بازنمودن آن در شناخت منتقل می‌گردند؛ یعنی، نمادهای غیرکالبدی به بازنمودن تجربهٔ دیداری، تجربهٔ شنیداری، تجربهٔ کنشی، تجربهٔ هیجانی و تجربهٔ انگیزشی هدایت می‌شوند. هنگامی که فرآیند انتقال کامل می‌گردد، در ادامه، توصیفی نمادین از تجربه، آن را در حافظه بازنمایی می‌کند. از سوی دیگر، بسیاری از تجاربی که فرد در طول زندگی خویش با آن‌ها مواجه می‌گردد، با یکدیگر مشابه‌اند. در این موارد، نمادهایی هم که از آن‌ها منتقل می‌شود، مشابه هستند. این نمادها، با هم یکپارچه گشته و دانش آن نوع خاص موقعیت را فراهم می‌آورند.

نکتهٔ بسیار مهم در نظریه‌های غیرکالبدی بازنماییِ دانش (شناخته‌ها) آن است که موقعیت‌ها و مؤلفه‌های شناخت را در پردازش مفهومی بعدی، نمادهای غیرکالبدی بازنمایی می‌کنند؛ و بنابراین، نمادهای کالبدی که در اصل، این انتقال‌ها را تولید نموده‌اند، فعال نمی‌شوند. این نمادها در نظریه‌های غیرکالبدی، نه تنها، عمدتاً در طی پردازش مفهومی غیرفعال هستند، بلکه حتی، وجودشان برای چنین کاری اصلاً ضروری نیست و در عوض، همهٔ معنای یک صحنهٔ تجربه‌شده را نمادهای غیرکالبدی به دوش می‌کشند. برای مثال، هنگامی که از فرد خواسته می‌شود تا اتاق پذیرایی را وصف نماید، او برای این کار، نمادهای منتقل‌شده از تجربه را (که ممکن است در قالب طرح‌واره¹ خود را نشان دهند و بازنمایانندهٔ اتاق پذیرایی باشد)، باز می‌یابد

چون لاک و بارکلی^۱ مهم نمی‌نمودند، بلکه برای فطرت‌گرایانی مانند کانت و رید^۲ نیز از درجهٔ اهمیت بالایی برخوردار بودند. البته، از جهات مختلف نظرات این افراد از یکدیگر متمایز است، اما در عین حال، می‌توان ادعا کرد که همگی آن‌ها بر این که تصاویر در بازنمایی دانش (شناخته‌ها)، نوعی نقش ایفا می‌کنند، هم‌نظر بودند. در ادامهٔ انقلاب شناختی، نظریه‌پردازان آن‌قدر تحت تأثیر پیشرفت‌ها و دست‌آوردهای صوری در منطق، آمار و زبان‌های برنامه‌نویسی قرار گرفتند که روی‌کردهای تصویر-بنیاد را رها کرده و در عوض، روی‌کردهای غیرکالبدی را که شرح داده شد، اتخاذ نمودند و بعد از آن، این نظریه‌ها، بر بازنمایی دانش (شناخته‌ها) حاکم گشتند. با وجود این، دو عامل سبب بازگشت سریع به نگرش‌های پیشین و اولیهٔ تصویر-بنیاد شد: یکی این بود که مشکلات نمادهای غیرکالبدی و نیز، مسائل مربوط به اصل انتقال، روز به روز، برجسته‌تر می‌شد. برای مثال، نظریه‌پردازان از توضیح سازوکار اصل انتقال و نیز از ارائهٔ نظر قانع‌کننده‌ای دربارهٔ چه‌گونگی ارتباط نمادهای غیرکالبدی با ادراک و کنش، ناتوان ماندند. به علاوه این که شاهد تجربی قوی نیز، مبنی بر وجود نمادهای غیرکالبدی در مغز یافت نشد. عامل دوم، روی‌کردهای نرونی بودند که به طور فزاینده‌ای بر وجود نظام‌های کالبدی در بازنمایی دانش (شناخته‌ها)، تأکید کرده‌اند. به این ترتیب، روی‌کردهای تصویر-بنیاد به بازنمایی دانش (شناخته‌ها) دوباره مطرح شدند، اما این بار، همهٔ آن‌ها در اصلی که اصل مانده‌سازی نام گرفته است، مشترک بودند. اصل مانده‌سازی فرض را بر این می‌گذارد هنگامی که افراد، موقعیتی دیداری، شنیداری، حرکتی، لمسی، هیجانی و انگیزشی را تجربه می‌کنند، حالت-

های کالبدی فعال می‌شوند. آنچه پس از این مرحله رخ می‌دهد، نقطه‌ای است که اصل انتقال و اصل مانده-سازی در آن، از هم جدا می‌گردند. در حالی که اصل انتقال، فرضش این است که نمادهای غیرکالبدی برای بازنمایی تجربه منتقل می‌شوند، اصل مانده‌سازی فرض می‌کند که خودِ وضعیتهای کالبدی اصلی تا حدی که بتوانند آن را باز بنمایانند، ثبت می‌گردند، یعنی به جای این که سطح نمادین جدیدی به منظور هدف‌های مفهومی ایجاد شود، بازنمایی‌های موجود، خودشان ثبت می‌شوند تا نه تنها به عنوان بازنمایی‌های کالبدی نقش ایفا نمایند، بلکه هم‌چنین به عنوان بازنمایی‌های مفهومی نیز عمل نموده و در واقع، دو کار انجام دهند. شکل ظاهر و صورت این ثبت، به طور گسترده‌ای و در رویکردهای مختلف، فرق می‌کند. در رویکردهای فلسفی کلاسیک، این گونه فرض می‌کردند که ذهن، تصاویر ذهنی را در طی ادراک، برای استفادهٔ بعدی در تصور، ذخیره می‌کند. اما در بسیاری از نظریه‌های رایج امروزی، به این فرآیند، بیش‌تر با اصطلاحات نرونی نگاه می‌شود. هنگامی که وضعیتهای مختلف نرونی در نظام‌های کالبدی، در حین تعامل با محیط، درونی یا بیرونی، فعال می‌گردند، نواحی مرتبط با آن‌ها به ثبت این حالت‌ها می‌پردازند. با این حال، صرف‌نظر از این-که در یک رویکرد کالبدی، دیدگاه نرونی، شناختی یا ذهنی اتخاذ شود، همهٔ این رویکردها در ایده‌های مشترک‌اند و آن ایده، این است که حالت‌های کالبدی‌ای که در تجربه‌های واقعی، ذخیره می‌گردند، بعداً برای هدف‌های مفهومی و ادراکی مورد استفاده واقع می‌شوند. برای مثال، وقتی فردی واژهٔ صندلی را می‌شنود، زیرمجموعه‌ای از حالت‌های کالبدی که پیش از این، برای صندلی تجربه شده، مانده‌سازی می‌گردد، یعنی دوباره اجرا می‌شود تا معنای واژه را بازنمایی کند. البته باید توجه نمود که حالت‌های کالبدی، دوباره، به

1-Berkeley
2- Reid

کالبدی برای استفاده بازنمون بعدی، ثبت می‌گردند، نه این که به وسیله واحدهای لایه پنهان، دوباره کدگذاری شوند. نظریه‌های نروونی تصویرسازی نیز، به طور وسیعی، این فرض را پذیرفته‌اند که تصویر ذهنی، انجام مجدد نروونی حالت کالبدی است.

به طور خیلی کلی، می‌توان گفت که اصل مانده‌سازی به خانواده‌ای از نظریه‌ها تعلق دارد که همگی، دانش را در بافت فیزیکی، پایه‌مند می‌کنند. بر اساس این نظریه‌ها، شناخت به شکلی ذاتی به مغز، بدن و موقعیت‌های محیطی که در آن قرار دارد، وابسته است و مستقل از آن‌ها وجود ندارد. نظریه‌های متفاوت، بر جنبه‌های مختلف بافت فیزیکی در بازنمایی دانش (شناخته‌ها) تأکید می‌کنند. درحالی که نظریه‌های مانده‌سازی بر نقش نظام‌های کالبدی تمرکز نموده‌اند، نظریه‌های جسم‌آگین، بیش‌تر، نقش حالت‌های بدنی را مورد توجه قرار داده‌اند و نظریه‌های موقعیتی نیز بر نقش موقعیت‌های محیطی تکیه کرده‌اند. اما مهم است که بدانیم در بازنمایی دانش (شناخته‌ها)، هر سه، یعنی، نظام‌های کالبدی، حالت‌های بدنی و موقعیت‌های محیطی، نقش مهمی ایفا می‌نمایند. برای راحتی کار، به کل خانواده این نظریه‌ها، نظریه‌های جسم‌آگین گفته می‌شود. اما باید به خاطر بسپاریم جسم‌آگینی، به طور عام، به کل بافت فیزیکی شناخت اعم از نظام‌های کالبدی، حالت‌های بدنی و موقعیت‌های محیطی، اشاره دارد (بارسالو، 1999 و 2003).

1.2. 3 شواهد تجربی درباره مانده‌سازی

نظریه‌های غیرکالبدی، به لحاظ نظری، بسیار جذاب بوده‌اند، چراکه آن‌ها، کارکردهای مفهومی مهمی نظیر تمایز نوع و نقش، استنتاج مقوله‌ای، زیایی و نیز گزاره‌ها را مدل‌سازی می‌کنند. به علاوه، این نظریه‌ها، هم‌چنین، قابل فرمول‌بندی بوده و در رایانه هم از امکان پیاده‌سازی برخوردارند. با این حال تا کنون، شاهد

طور کامل اجرا نمی‌گردند و بلکه در عوض، این حالت‌ها تنها تا حدی و قسمتی مانده‌سازی می‌شوند، به گونه‌ای که اطلاعات بازنمایی‌شده، نسبتاً عاری از جزئیات، ناکامل و احتمالاً تحریف‌شده بوده و ممکن است سوی‌مندی داشته باشند. با وجود این، آن‌ها بازنمایی‌های سطح شناختی‌ای را مهیا می‌نمایند که زبان، اندیشه و حافظه را حمایت می‌کنند. در این نظریه، ایده‌سنبدلی به وسیله نمادهای غیرکالبدی، از تجربه‌سنبدلی، انتقال نمی‌یابد، بلکه از طریق حالت‌های کالبدی که در حین تعامل با سنبدلی، تجربه شده است، بازنمایی می‌شود. بر این اساس، فرآیند مانده‌سازی زیربنای دانش در طیف فعالیت‌های شناختی قرار می‌گیرد و مجموعه متنوعی از سازوکارهای مانده‌سازی که نظام بازنمایی مشترکی را به اشتراک دارند، از این فعالیت‌ها حمایت می‌کنند. بر اساس حضور سازوکارهای مانده‌سازی، به همراه پردازش‌های متنوع شناختی، است که مانده‌سازی، صورت هسته‌ای محاسبات مغزی را فراهم می‌نماید. تصویرسازی ذهنی، شناخته‌شده‌ترین نوع این سازوکارهای مانده‌سازی است. درحالی که تصویرسازی ذهنی، عمدتاً، از تلاش‌های عمدی برای ساخت بازنمایی‌های آگاهانه در حافظه کارآیند¹ ناشی می‌شود، به نظر می‌رسد صورت‌های دیگر مانده‌سازی، اغلب، به طور خودآیند و ناآگاهانه و خارج از حافظه کارآیند، فعال می‌گردند.

اصل مانده‌سازی به طریقی در رویکردهای گوناگون و گسترده‌ای وارد شده است. به عنوان مثال، در نظریه نمونه بارز² گاهی فرض می‌شود که نمونه، به جای این-که توصیفی غیرکالبدی باشد، ذخیره حالتی کالبدی، مانند حافظه ضمنی است. یا به گونه‌ای مشابه، در نظریه‌های پیوندگرا³ اغلب فرض بر این است که حالت‌های

1- Working memory
2- Exemplar
3- Connectionism

بازنمایی دانش و معرفت، شبیه به نگرش‌های مانده-سازي در عصر حاضر است.

در ابتدای قرن بیستم، رفتارگرایان و از جمله آن‌ها، واتسون¹ (1913)، به مطالعات درون‌نگرایانهٔ اواخر قرن نوزدهم حمله کرده و تصویرسازی را به همراه بعضی ساختارهای شناختی دیگر، به دلیل آن‌که به اندازهٔ کافی علمی نبودند، از روان‌شناسی طرد کردند. هنگامی که در طی انقلاب شناختی نیمهٔ قرن بیستم، ساختارهای شناختی دوباره به صحنه بازگشتند، تصویرسازی در میان آن‌ها نبود. این امر احتمالاً به دو دلیل رخ داد: یکی این بود که شناخت پژوهان جدید، حمله‌های واتسون به تصویرسازی را به خاطر داشتند و ترجیح دادند که از قرارگرفتن در معرض انتقادهای مشابه، اجتناب ورزند؛ و دیگر این‌که آن‌ها شیفتهٔ صورت‌بندی‌های جدید بازنمایی‌ای شده بودند که به واسطهٔ پیشرفت روزافزون در منطقی، زبان‌شناسی، آمار و علوم رایانه‌ی القاء شده بود. در نتیجه، نظریه‌های شناخت در این عصر، دامنهٔ گسترده‌ای از بازنمایی‌های غیرکالبدی را اتخاذ نمودند که شامل فهرست کردن ویژگی‌ها، شبکه‌های معنایی و قالب‌های معنایی می‌شد. با داشتن این پیش‌زمینه، هنگامی که یافته‌های اولیه برای تصویرسازی ذهنی در دههٔ 1960 گزارش شد، شناخت پژوهان جدید، عملاً آن‌ها را نادیده گرفته، بی-اعتبار خواندند. با وجود این، شواهد نوروئی و رفتاری برای تصویرسازی، آن‌چنان قوی بود که تصویرسازی، اکنون به عنوان یکی از سازوکارهای پایه‌ای شناختی پذیرفته شده است. از سوی دیگر، به تازگی، پژوهش‌ها در شناخت پایه‌مند، نظریه‌هایی را که در طی انقلاب شناختی برخاسته بودند و در آن انقلاب ریشه دارند، به شیوه‌های متفاوت به چالش کشیده‌اند. یکی از این چالش‌ها نبود شواهد تجربی قابل توجه بر حضور

تجربی قوی‌ای بر وجود آن‌ها به دست نیامده است. اما، برای بازنمایی‌های مبتنی بر مانده‌سازی در حافظهٔ کارآیند، حافظهٔ بلندمدت، زبان و اندیشه، شواهد تجربی غیرمستقیم فراوانی که عمدتاً ناشی از مطالعات پژوهش‌گران در مسائل دیگری به جز خود این مانده-سازی‌ها بوده، جمع‌آوری شده است. این شواهد، پایه-ای محکم را برای نظریه‌های کالبدی پی می‌ریزد (بارسالو، 2008).

4. نظریه‌های شناخت پایه‌مند

منظور از نظریه‌های پایه‌مند، آن دسته از نظریه‌ها دربارهٔ شناخت است که نظریه‌های معیار شناخت را که بر مبنای نمادهای غیرکالبدی هستند، رد می‌کند و نسبت به آن‌ها واکنش منفی نشان می‌دهد. در عوض، این نظریه‌ها، نگرش‌هایی را نسبت به سازوکارهای شناخت اتخاذ می‌کنند که نظریه‌های معیار، آن‌ها را نادیده می‌گیرند؛ از آن جمله: مانده‌سازی یا تصویرسازی، کنش موقعیت و حالت‌های بدنی؛ و در حقیقت، پایهٔ شناخت را در این‌ها می‌دانند. اگرچه اغلب این نظریه‌ها توصیفی‌اند، آن‌ها، فرضیه‌هایی را که قابل آزمودن هستند و در پژوهش‌های تجربی به آن‌ها پرداخته می‌شود، پیش می‌نهند، چیزی که نگرش‌های معیار شناخت از آن بی‌بهره‌اند. هدف نهایی و مهم پیش‌روی این نظریه‌ها، داده‌پردازی و صورت‌بندی این نظریه‌هاست، چیزی که نظریه‌های معیار در آن زمینه، برتر هستند (بارسالو، 2008).

1. 4 خاستگاه‌های شناخت پایه‌مند

برخلاف آنچه در بسیاری از نوشتارها تأکید می‌شود، شناخت پایه‌مند در بیش‌تر تاریخ، نگرش برتر بوده است. تقریباً همهٔ فلاسفهٔ گذشته، فرضشان این بود که بازنمایی‌های کالبدی و تصویرسازی ذهنی، دانش و معرفت را در ذهن بشر بازمی‌نمایانند. این نگرش به

1- Watson

پردازش مفهومی بر اساس مانده‌سازی یا فعال‌سازی مجدد نرونی مربوط به حالت‌های بدنی صورت می‌گیرد. لندو، معتقد است مانده‌سازی، بازسازی حالت‌های ادراکی، حرکتی و درونی حاصل از تجربه فرد با جهان خارج، بدن و ذهن را امکان‌پذیر می‌سازد. وقتی ما تجربه‌ای پیدا می‌کنیم، مغز یک بازنمایی چندوجهی پیدا می‌کند که در حافظه ذخیره می‌شود. بعدها هر وقت آن تجربه یا شبیه آن تکرار می‌گردد یا یادآوری آن از طریق قراین مختلف اتفاق می‌افتد، کل آن بازنمایی، فعال می‌شود (قاسم‌زاده، 1393، ص 97-98).

2. 4 تصورات نادرست اما متداول درباره شناخت پایه-مند

از آنجا که رویکردهای پایه‌مند کنونی به شناخت، بسیار جدید هستند، هنوز نتوانسته‌اند به نگرشی یکپارچه دست یابند. علاوه بر این، خود همین رویکردهای متنوع نیز به صورت محاسباتی یا صوری مشخص نشده‌اند. از این رو، ابهام‌ها درباره این نظریه‌ها وجود دارند و تصورات نادرست نیز دور از انتظار نیست. یکی از تصورات نادرست درباره نظریه‌های شناخت پایه‌مند این است که آن‌ها، اغلب، کاملاً تجربی در نظر گرفته شده و بنابراین، گویی که با فطرت‌گرایی در تناقض‌اند. اما همان‌گونه که پیش‌ازین اشاره شد، فطرت‌گرایان کلاسیک فرض‌شان این بود که تصویرسازی، عهده‌دار نقشی مرکزی در بازنمایی دانش (شناخته‌ها) است. در واقع، هیچ دلیل قبلی، برای این که مانده‌سازی پایه ژنتیکی قوی نداشته باشد، وجود ندارد. مشارکت ژنتیکی، در بیشتر موارد، به نظام‌های کالبدی و نظام‌های حافظه که کار ثبت و پردازش مانده‌سازی‌ها را به دوش می‌کشند، شکل می‌دهد. از این رو، می‌توان گفت که برخی از مانده‌سازی‌ها می‌توانند از پایه ژنتیکی برخوردار باشند.

نمادهای غیرکالبدی در شناخت است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که درواقع، اگر نمادهای غیرکالبدی به طور وسیعی، در نظریه‌های مختلف مورد پذیرش واقع شده‌اند، این، به خاطر حمایت شواهد تجربی نبود، بلکه، آن‌ها، به دلیل این که شهود مهمی را درباره ویژگی نمادین شناخت ثبت کرده بودند، به نحوی که بتوانند در هوش مصنوعی، داده‌پردازی شوند و صورت‌گرایی‌های قدرتمند و عالی‌ای را برای بازنمایی اطلاعات، آماده می‌نمودند و از این رو، با استقبال مواجه گشتند. چالش دیگر این بود که نظریه‌های غیرکالبدی به بازنمایی دانش (شناخته‌ها)، از شرح چگونگی ارتباط شناخت با ادراک و کنش ناتوان بودند. به علاوه، این نظریه‌ها، در تبیین این که مغز در کجا نمادهای غیرکالبدی را ذخیره می‌کند و این که چه گونه این نمادها با اصول نرونی محاسبات همراه می‌شوند، ناتوان هستند.

بر این اساس، پژوهش‌گران شناخت پایه‌مند، هرچه پیش‌تر، از نمادهای غیرکالبدی دور شدند و در عوض به مانده‌سازی کنش موقعیت و حالت‌های بدنی روی آوردند. این پژوهش‌گران، در بسیاری از جنبه‌ها، فرضیه فیلسوفان کلاسیک را که مبتنی بود بر این که بازنمایی‌های کالبدی در مرکز شناخت قرار دارند، دوباره مد نظر قرار داده، آن را در بافت‌های متأخر روان‌شناسی، علم شناخت‌پژوهی و علم عصب‌پایه بازآفریدند و نیز بر بازنمایی‌های نرونی به شکل کالبدی تمرکز نموده و کم‌تر به تصویرسازی آگاهانه پرداختند (بارسالو، 2008). برای مثال، لندو¹ (2010) دیدگاهی را مطرح می‌کند که به مدل سیستم‌های نمادین ادراکی شهرت داشته و شباهت زیادی نیز به نظریه بارسالو (2008) دارد. نظریه او بانفوذترین نظریه درباره شناخت اجتماعی است. بر طبق این نظریه،

1- Landau

تصور نادرست دیگری که نسبت به نظریه‌های شناخت پایه‌مند متداول است، این است که این نظریه‌ها، در موارد بسیاری، به شکلی در نظر گرفته می‌شوند که انگار صرفاً بازنمایی‌های حسی-حرکتی جهان خارج را به کار می‌برند تا دانش (شناخته‌ها) را بازنمایی کنند؛ و بر این اساس، نتیجه گرفته‌اند که نظریه‌های پایه‌مند نمی‌توانند مفاهیم انتزاعی را که در جهان خارج پایه ندارند، باز نمایند. اما علی‌رغم این تصور، پژوهش-گران حوزه شناخت پایه‌مند، بر اساس نظریه‌های تجربه‌گرایان کلاسیک، استدلال کرده‌اند که حالت-های درونی نظیر فراشناخت و درون‌گرایی، منابعی از اطلاعات را تشکیل می‌دهند که اهمیت‌شان کم‌تر از تجربه بیرونی نیست. این نظریه‌پردازان، ابراز می‌کنند که دانشی که از درون‌نگری کسب می‌شود، برای بازنمایی مفاهیم انتزاعی، می‌تواند مفید باشد.

و سرانجام، تصورات درباره‌ی نظریه‌های پایه‌مند، به گونه‌ای است که گویی این نظریه‌ها ضرورتاً به حالت-های بدنی یا مانده‌سازی‌هایی که تمام و کمال، تجربه را بازآفرینی می‌کنند، وابسته هستند. اما محققان این عرصه، خود، چنین فرضی ندارند. آن‌ها می‌گویند اگرچه حالت‌های بدنی می‌توانند با فعالیت‌های شناختی ارتباط نزدیک داشته باشند، وجود تمام و کمال‌شان برای آن‌ها ضروری نیست. درست است که مانده-سازی، در بازنمایی دانش (شناخته‌ها) در این نظریه‌ها نقش مرکزی دارد، اما به ندرت، تجربه‌ها را به طور کامل بازسازی و بازخلق می‌نماید. در عوض، مانده-سازی‌ها، عمدتاً، بازآفرینی‌های ناقص تجربه هستند که می‌توانند هم خطا داشته باشند و هم سوی‌مندی بر آن‌ها سایه افکنده باشد (بارسالو، 2008).

5. نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی

برخی از اولین نظریه‌هایی که در سال‌های اخیر، از شناخت پایه‌مند پشتیبانی کردند، از زبان‌شناسی شناختی

برخاسته‌اند. این نظریه‌ها، از یک‌سو، واکنش‌های منفی بودند به نظریه‌های غیرکالبدی نحوی که در انقلاب شناختی مطرح شدند و از سوی دیگر، واکنش‌های مثبت به نقش بدن، موقعیت‌ها و مانده‌سازی‌ها در زبان و به ویژه معنا. چامسکی¹ با آغاز انقلاب زبان‌شناسی، از نخستین سال‌های نیمه دوم قرن بیستم با معرفی مفاهیم بنیادی از قبیل توانش زبانی، کنش زبانی، شم زبانی و واقعیت روان‌شناختی برای قواعد زبانی، راه را برای مطالعات شناختی زبان هموار کرد و برای مبانی نظری خود توجیه‌های زیست‌شناختی مطرح نمود. اما با این حال، شواهد تجربی برای آن‌ها نداشت. از سوی دیگر، او هم‌چنین در نظریه معیار خود به موضوع نحو مستقل از معنا اشاره کرده بود که این امر، در جریان مطالعات انقلابی زبان‌شناسی چامسکی، از سوی لیکاف و بعضی از همراهان زبان‌شناس او به چالش کشیده شد (نیلی-پور، 1394). علاوه بر این، لیکاف و به همراه او، جانسون (1980 و 1999)، از جمله پژوهش‌گرانی بودند که ادعا کردند مفاهیم انتزاعی، به طور استعاری در دانش (شناخته‌ها) جسم آگنی و وابسته به موقعیت، پایه دارند. این پژوهش‌گران، استدلال کرده‌اند که افراد، دارنده اطلاعات گسترده‌ای درباره بدن‌ها و موقعیت‌هاشان هستند و مفاهیم انتزاعی نیز به طور استعاری به این دانش متصل می‌شوند. بعضی دیگر از نظریه‌های زبان‌شناسی شناختی، (لیکاف، 1987. لانگاگر²، 1987، 1991. تالمی³، 1983، 1988)، بر این باورند که نحو و معناشناسی زبان‌های طبیعی، در مؤلفه‌های تجربه، نظیر مسیر، ارتباط‌های فضایی، پردازش‌ها و نیروها پایه دارند. به علاوه، زبان‌شناسان شناخت‌پژوه، (فوکونیه⁴، 1985)، پایه خرد را نیز در

1- Chomsky
2- Langacker
3- Talmy
4- Fauconnier

روش‌های متفاوتی برای بازنمایی هستند که هر یک، از معایب و محاسن خاص خود برخوردار بوده و برای شرایطی خاص مناسب‌اند.

تجربه می‌دانند. عده‌ای دیگر از این پژوهش‌گران (فیلمور^۱، 1985. گلدبرگ^۲، 1995) نیز، نحوه‌هایی را که قالب‌ها و ساخت‌ها را به کار می‌برند، گسترش دادند تا ساختار موقعیت‌ها را ثبت کنند (بارسالو، 2008). نقش شناخت پایه‌مند در نظریه‌های زبان-شناسی، موضوع جالبی است که باید جداگانه به آن پرداخته شود.

6. نتیجه

برخلاف آنچه که از زمان انقلاب شناختی درباره بازنمایی‌های غیرکالبدی در نظام شناختی انسان مطرح شده و در علم شناخت به عنوان رویکرد غالب در بازنمایی دانش و معرفت معرفی گشته، این شناخت پایه‌مند است که در بیش‌تر تاریخ گذشته، نگرش برتر بوده است. چراکه شناخت پایه‌مند ریشه در نظام‌های کالبدی بازنمایی دانش (شناخته‌ها) دارد و تقریباً اکثر فلاسفه پیشین، فرضشان این بوده که بازنمایی‌های کالبدی و تصویرسازی‌های ذهنی که نسبتاً مشابه مانده‌سازی‌ها در نظریه شناخت پایه‌مند هستند، دانش و معرفت را در ذهن بشر بازمی‌نمایانند. از سوی دیگر، برخی از پژوهش‌گران متأخرتر نظیر بارسالو، لیکاف و جانسون نیز در پژوهش‌های خود نشان داده‌اند که رویکردهای غیرکالبدی به بازنمایی دانش (شناخته‌ها)، چه از لحاظ نابرخورداری از شواهد تجربی کافی و چه به سبب ناتوانی در شرح چگونگی ارتباط شناخت با ادراک و کنش، با چالشی جدی مواجه‌اند. با این حال، به نظر می‌رسد همان‌گونه که روملهارت اشاره کرده است، شاید تفاوت‌های میان این دو نظام بازنمایی، بیش از حد اغراق‌آمیز در نظر گرفته شده و بیش از اندازه بر آن‌ها تأکید شده است. در واقع و بر اساس نظر روملهارت، می‌توان گفت این نظام‌های بازنمایی،

1- Fillmore
2- Goldberg

References

Barsalou, L.W., 2008. Grounded Cognition. *Annual Review of Psychology*, 59, pp. 617-45.

Barsalou, L.W., 1999. Perceptual symbol systems. *Behavioral and Brain Sciences*, 22, pp. 577-660.

Barsalou, L.W., 2003. Situated simulation in the human conceptual system. *Language and cognitive processes*, 18 (5/6), pp. 513-562.

Cohen, G. and Conway, M., 2008. *Memory in the real world*. Psychology Press.

Friedenberg, J. and Silverman, G., 2006. *Cognitive science: An introduction to the study of mind*. Translated from Persian by Mohsen Oftadehal. et al. Sage Publication, Inc.

Ghassemzadeh, H., 2014. Cognition: Disembodiment, embodiment, and syneasthesia. *Brain, Cognition & Behavior, A collection of seminar papers*, Book 1, pp. 73-113. [Persian]

Ghassemzadeh, H., 2004. Vygotsky's mediational psychology: A new conceptualization of culture, signification and metaphor. *Language Sciences*, 27, pp. 281-300.

Ghassemzadeh, H., 2006. Vygotsky and motivation for speech. *Chista*, 128-129, pp. 669-685. [Persian]

Ghassemzadeh, H. Posner, M. and Rothbart, M., 2013. Contribution of Hebb and Vygotsky to an integrated science of mind. *Journal of the History of the Neurosciences: Basic and Clinical Perspectives*, 22, pp. 292-306.

Kiefer, M. and Pulvermuller, F., 2011. Conceptual representations in mind and brain: theoretical developments, current evidence and future directions. *Cortex*, pp. 805-825.

Nilipour, R., 2015. Language implanation in the brain: inherent or acquired. *Brain, Cognition & Behavior, A collection of seminar papers*, Book 2, pp. 9-34. [Persian]

Rumelhart, D.E. and Norman, D.A., 1983. *Representation in memory*. Cognitive Science Laboratory, Center for Human Information Processing, University of California, San Diego.